

2. PAŚĆ (606) *vb pf i impf*

pf (527), *impf* (39), *pf a. impf* (40); *pf*: wszystkie użycia *inf* paść, *praet* typu pądl, też [padnęła], *imp*, *con* typu pądłby i *part praet act*; *inf* padnąć: *HistRzym* 40v; *fut*: *OpecŻyw* 142v, *FalZioł* I 25d, III 12c, *WróbŻółt* gg, *RejJóz* B3, L7, *RejKup* dd2v, *MurzNT* 98v, *GroicPorz* 14, *RejWiz* 4, 104, *Leop Ios* 7/14, *Iudith* 6/4, *Eccli* 27/28, *Ier* 9/22, 44/12, 50/32, *Dan* 3/15, *RejZwierz* 127v, *BibRadz Matth* 21/44, *BielKron* 45, 80, 82 [2 r.], 462, *SienLek* 58, 59, *GórnDworz* E2, *HistRzym* 114, *RejPos* 13v, *BielSat* N4, *RejZwierz* 164, 183, 216, *WujJud* 55, *BudBib Ex* 15/16, *Deut* 22/4, I 177b marg, 2.Reg 17/12, *Ps* 36/24, *Is* 8/15, *Ez* 30/6, *StryjWjaz* D2, *SkarJedn* 2, *KochPs* 88, 95, *SkarŻyw* 46, 121, 171, 384, 511, *MWilkHist* C4v, *KochMRot* A3, *BielSjem* 41, *KochPieś* 17, *ZawJeft* 22, 29, *ActReg* 113, *GórnTroas* 46, 48, 57, *GrabowSet* Yv, *WyprPl* C3v, *LatHar* 638 [2 r.], *KoлакCath* C2v, *RybGęśli* Bv, *WujNT* 88, 398, *SiebRozmyśl* F3, I2, *PowodPr* 63, *CzahTr* B2, *KlonWor* 36, 56. *impf*: *part praes act*; *inf* padnąć: *Mącz* 180b, 293d [2 r.]; *praes*: *FalZioł* I 49a, II 8c, *RejPs* 24, *BielKron* 5, 57v, *Mącz* 56c, 180b [3 r.], 255b, 358c, 361c [3 r.], 361d [2 r.], 400c, 401c, *SienLek* 42v, *BudBib Ier* 36/7, *SkarJedn* 3 [2 r.], *KochPs* 4, 40, 110, *KochFr* 80, *KochPieś* 17, 54, 72, *PudłFr* 6, *ArtKanc* P14, *JanNkar* A3v, *KlonFlis* E2v; *con* padnąłbych.

W inf -a- (23), -ą- (1) *RejZwierz*. ◇ *W praes* -a- (133), -ą- (2); -a- : -ą- *BibRadz* (1:1), *SienLek* (4:1). ◇ *W praet m sg* pądl, padnął. ◇ *W pozostałych formach praet i con* -a- (162), -ą- (7); -ą- *GórnDworz*; -a- : -ą- *Leop* (16:1), *BielKron* (24:1), *Mącz* (2:1), *SkarŻyw* (17:3). ◇ *W imp* pądn, pądnicie; padni(cie) (3) *OpecŻyw*, *WisznTr*, *SkarKaz*, pądnicie (1) *Leop*. ◇ *W part praet act* -ą- (51), -a- (7); -ą- : -a- *OpecŻyw* (8:7). ◇ *W part praes act* padnąc.

W temacie praet pądl, padł- (315), padnął (1), [padnęła]; pądl, padł- : padnął (9:1).

inf paść (23), padnąć (4); padnąć *HistRzym*; paść : padnąć *Mącz* (7:3). ◇ *fut i praes 1 sg* padnę (5). ◇ *2 sg* padniesz (2). ◇ *3 sg* padnie (109). ◇ *1 pl* padni(e)m (2) *RejPos*, *LatHar*, padni(e)my (2) *WróbŻółt*, *BudBib*. ◇ *2 pl* padniecie (2). ◇ *3 pl* padną (26). ◇ *praet 1 sg m* pądłem, -m pądl (5). *f* -m padła (1). ◇ *2 sg m* pądleś, -ś pądl (2). ◇ *3 sg m* pądl (136), [padnął]. *f* padła (68), [padnęła]. *n* padło (40). ◇ *1 pl m pers* padlismy, -smy padli (2). ◇ *3 pl m pers* padli (38). *m an* padli (1). *subst* padły (12). ◇ *plusq 3 sg n* było padło (1). ◇ *imp 2 sg* pądn (5), padni (4); pądn *RejAp*, *RejPos* (2), *GórnTroas*; padni *RejKup* (2), *SkarKaz*; pądn : padni *WisznTr* (1:1). ◇ *3 sg* niech padnie (2). ◇ *1 pl* padńmy (1), padmy (1) *RejJóz* (1:1). ◇ *2 pl* padniecie (2) *OpecŻyw*, *Leop*, padńcie (1) *RejPos*. ◇ *con 1 sg m* padnąłbych, bych pądl (2). *f* bych padła (1). ◇ *2 sg m* by pądl (2) *BielŻyw*, *MurzNT*, byś pądl (1) *Mącz*. ◇ *3 sg m* pądlby, by pądl (15). *f* padłaby, by padła, bodąj padła (3). *n* padłoby, by padło (7). ◇ *2 pl m pers* byście padli (2). ◇ *3 pl m pers* by padli (3). ◇ *con praet 1 sg m* pądlbych był (1). ◇ *3 sg m* pądlby był (1). ◇ *part praes act* padnąc (2). ◇ *part praet act* pądwszy (34), pądszy (34), pądłszy (1) *TarDuch*; pądwszy *RejKup*, *KrowObr*, *SienLek*, *SkarŻyw* (13); pądszy *PatKaz* III, *RejJóz*, *HistAl*, *RejWiz* (2), *BielKron* (5), *RejPos* (4), *ReszPrz*, *GrabowSet*, *LatHar* (2), *WujNT* (3); pądwszy : pądszy *OpecŻyw* (14:1), *HistJóz* (2:3), *Leop* (1:4), *HistRzym* (1:5).

Sł stp notuje, *Cn s.v.* na głowę paść, *Linde* XVI – XVIII w.

1. *Lecząc bezwładnie z góry, zatrzymać się na czymś; cadere PolAnt, Vulg; ferri (pro)ruere, Mącz; incidere Modrz (75) : Mącz 361c; BielSpr 4v; Będziefz mogła mać pátrzyć ná śmierć frogą onę! [...]* Gdy fyn z wieże poleci młynćem/ y ták pádnie/ Ze kość cáła nie będzie! *GórnTroas 46.*

paść na kogo (2): MurzNT Matth 21/44; gdyby kto [...] ciąłby w drzewo podrębuiąc ie/ á siekierá fpadfzy z toporzylká pádłaby ná bliźnego/ y zabiłá by iy/ ten/ [...] ModrzBaz 78v.

paść na co (14): KromRozm III C8; A drugie [nasienie] pádło ná opokę Leop Luc 8/6; RejPos 64v [2 r.]; WujNT Matth 13/5, Mar 4/5; Lećiał [z okna] ná doł [...]. Padł ná kámień co zdawná na vlicy leżał KlonWor 44, 56. Cf »paść na ziemię«.

paść na czym (4): Tegoż roku gdy gorzał Krákov [...] / padł ogień ná zamkowym kościele wielkim BielKron 369; BielSat N4; BielSjem 41. Cf »paść na ziemi«.

paść gdzie (10): Y náfyenye ono ktore przy drodze/ ná fkałę/ á myędzy ćirnye pádło [...] KromRozm III C8; BibRadz Luc 8/7, 14; ArtKanc K18; A gdy śiał/ niektore ziárná pádły przy drodze WujNT Matth 13/4, 7, Mar 4/4, 7, Luc 8/7, 14.

paść skąd (1): gdzie nawyźlże niebo/ Nie padłby zá trzy látá/ młynłki kámień z niego. RejFig Bb4v.

W porównaniu (1): z myślámi niech fye kręcá fwémi/ Iáko źdźbło/ któremu wiátr nieda páść ná ziemi. KochPs 125.

Zwroty: »na doł paść« (1): Directio deorsum ferri, Profto ná dół páść/ Lecieć. Mącz 350c.

»na nogi paść« (1): [kot] Czáfem téz y z dáchu fpádnie/ A przedsię ná nogi pádnie KochSob 59.

»paść na ziemię, o ziemię, na ziemi« = cadere in terram PolAnt, Vulg; in terram proruere Mącz (6:1:1): BibRadz Luc 8/8, 15; Ingenti lapsu in terram prouit, Pláfná á padł o ziemię Mącz 362a; KochPs 125; ieśli ziárno pńzenicźne/ padwłzy ná ziemię nieobumrze/ łamo trfa SkarŻyw 384, 368; WujNT Matth 13/8, Luc 8/8.

Przen (11) :

paść na kogo (1), na co (4): RejJóz G7v; Leop Eccli 27/28; Iż to nafienie ktore pádło ná prawdziwą rolą fercá człowieká cnotliwe⁸⁹/ wczyniło wielką rofkofz iemu [Bogu] RejPos 65; gdy ony fłowá rzekł: ieśli ziárno pńzenicźne/ padwłzy ná ziemię [...] / wielki pożytek przynoši: iákoby chćiał rzec: śmierć moiá wzbudzi fercá pogáńłkie/ y dopiero pożytek przyścia y náuki/ y męki moiey/ pádnie ná nie/ ifz mię poznáią. SkarŻyw 384, 28.

paść gdzie (4): RejZwierz 116v; O trzeciem nafieniu tych błogofławionych fłow fwoich Pan powieda/ iż pádło miedzy ćirnie RejPos 65, 64v [2 r.].

W przeciwstawieniu: »wstąpié ... paść« (1): á za niewiełz iże drzewo wyfoko rołcie, á iedney godziny ie zetná á wykorzeniá precz, patrzyż aby chcąc na wirzch wftápić, na doł niepadł. BielŻyw 105.

Zwroty: »na doł paść« (1): BielŻyw 105 cf W przeciwstawieniu.

»paść o ziemię« (1): Evasit spes, Połzłá nádzieyá/ padłá o ziemię. Mącz 472d.

Szereg: »paść i obalić się« (1): bo przyfzedł dzień thwoy/ czás náwiedzenia twego. A pádnie ten pyfzny y obáli fie [cadet ... et corruet] Leop Ier 50/32.

a. O opadach atmosferycznych (11) : Ale gdzie częłté grády przechodzą/ rdzá gęłta [= gęsty deszcz] pádnie/ zwłáfczá ná nowinie/ kto tám nie fzwánkuie? JanNKar A3v.

paść na kogo (1): iedno spráwiedliwem ony frogie obłoki wćiekáią/ á pádną ná nieprzyaáciele iego zgradem zognińtemi łtrzałámi zmielńánym. *RejPs* 24.

[*W porównaniu*: dawa znać/ iż liczbá tych ktorzi do tego Krolá fwe⁸⁰ Chrıstufa Pána przytać mieli/ nie inaczey być miała/ iedno iáko obfita rofá/ ktora padnąc z poranku okrywa włytkę ziemię *BudArt* D3v.]

Frazy: »rosa padnie« [*w tym*: na co (3), na czym (1)] = *sit ros PolAnt*; *rorat Mqcz* [szyk zmienny] (5): *FalZioł* I 49a; *BibRadz Iudic* 6/39; *Mqcz* 358c; Z twéy káfki/ nocna rofá ná mdlé ziołá pádnie/ A zágorzálé zbożá/ delcz ożywia łnádnie. *KochPieś* 72; *ArtKanc* P14.

»padnie śnieg« (1): Ták/ gdy Skop/ łłóńcem bywa ozdobiaony/ Ziołá/ kwiat/ drzewá owoc/ łwiátu dáią/ Ledwo pádnie śnieg/ áli on wzgárdzony. *GrabowSet* Yv.

Zwrot: »paść na ziemię« (1): ná włytkę ziemię niech pádnie rofá. *BibRadz Iudic* 6/39.

Przen (3) :

Fraza: »rosa z nieba padnie; paść z nieba rosą« (1;1): Tákze zóná nierządna gdy iey zewłząd niofá/ Mnima by iey to páđło z niebá Bożá rofá *RejWiz* 139v; *SkarJedn* 3.

Zwrot: »z deszczem paść« (1): Przed łieniá tego domu [*tj. kołcióła*] włytko przekłętwo z delczem pádnie. *SkarJedn* 3.

b. O liściach i owocach (5) :

Przysłowie: yáki ocyec táki fyn/ nie dáleko záfłfe od yábloni pádnie yáblko. *GliczKsiąż* Ev.

Fraza: »list (a. liście) padnie (z drzewa)« (3): *SienLek* 43v; [*drzewo figowe*] gdy iuż włchnie/ iuż nie bywa pożyteczny [!]/ iuż lińcie z niego pádnie ledá wiáthrem zákołyláne. *RejAp* 64; *PudłFr* 6.

Przen (1) :

Fraza: »listki padną« (1): Przydzye łtárość zázyębła/ listki pádną z rofá/ A oná łmierć iáko chłop/ dybie s tyłu s kofá. *RejZwierz* 127v.

c. O postrzelonym ptaku (4) : áby włyfycy łthali dziwuiąc łie á wołáli/ owo páđłá pánie páđłá/ A pan łie przed nimi pyłzni iż chrołcielá vgonił *RejZwierc* 109v.

α. Okrzyk myśliwego skierowany do psów, że postrzelona zwierzyna spadła na ziemię (2) : A pan zołtał profo łomi Włęc łie tu z chrołcielem goni Páđłá łfáchu/ páđłá łtrufie Wieręc mu być tu w tym profie *RejRozpr* H2.

d. Wpaść do czegoś, zagłębić się w czymś (4) :

paść na co (1): łpáđłá zniebá gwiazdá wielká goráiąca/ iáko łwiecá/ y páđłá ná trzećią część rzek *BudNT Apoc* 8/10.

paść gdzie (1): A łi záf trzye mężowie/ [...] páđli w połrząd piecá ognia goráiącego/ zwiázáni. *Leop Dan* 3/23.

Przen (1) :

Zwrot: »paść w serce« = *wzruszyć, poruszyć kogoś* (1): To łłowo páđło w łerce Gordyanowi: y zániechawłzy łądu/ kazał S. łánuáryufzá w dom łwoy prowadzić *SkarŻyw* 428.

α. Wpaść do pułapki; przen (1) : A druga [*panna*] z gorzałeczką tuż łiedzi ná włparze/ Ale wierz mi pádniefzli/ y tá cie pokarze. [...] Lezyemy przedłię pod łieć iáko do plew łwinie/ A żaden ni zrozumie iáko máńnie ginie. *RejWiz* 104.

e. Zlecieć z góry w dużej ilości i przykryć sobą jakąś powierzchnię; przen: napaść na kogoś dużą liczbą wojska [na kogo] (1) : bo wie wżYTEK Izraél że rycerz (ieft) ociec twoy/ y dobrzy boiownicy/ ktorzy przy nim/ [...] á gdziekolwiek go naydziemy/ tedy pádniemy nań [castrametabimur adversus eum]/ iáko pada rofá ná ziemię *BudBib 2.Reg 17/12*.

f. O zstąpieniu z nieba Ducha Świętego [na kogo] (2) : Y vkázali lie ijm rozličníj ięzykowie iako ogień/ Bo duch święty pádl na wlfytki/ w ołobie albo podobieńftwie ięzykow ogniftych. *OpecŻyw 175v; KromRozm II g4v*.

2. Zmienić nagle pozycję na leżącą, upaść (371) :

a. O ludziach, też o przedmiotach i zwierzętach, którym przypisję w danym wypadku cechy ludzkie (356) :

α. Przewrócić się, upaść; *cadere PolAnt, Vulg, Mącz; ruere Vulg, Mącz; proici Vulg; eicere se HistAl; labi Mącz; irruere PolAnt (162)* : Tu mój mily lyn bicżowán/ tu koronowán tu pod krzyżem pádl *OpecŻyw 176, 135, 136v, 138, 164v; March² D4; RejKup c2; BibRadz Num 22/27*; ten kárlik fzábelką thák długo siekł onego Rákułzániną w kołaná/ [...] áż padł *BielKron 313, 42v, 58v, 65v, 171v, 178v (10)*; Supplanto, Podkłádam nogę pod co álbo závádzam komu nogę áby padł. *Mącz 302d, 121b, 180b, 36lc [2 r.], d, 448b*; Po tym znác niemoc wielką/ kiedy padwfy pieni fye bárzo *SienLek 58, 58, 58v; GórnDworz Ff7; BialKat 341*; Pocznieli też vciekác vgonić go fnádnie/ Záplotfzy w ploderhuzy nogi y lam pádnie. *RejZwierc 241v, 151v, 164, 183; BudBib Iudic 19/26; SkarŻyw 136*; pod Krolem też lámym gdy iechał przez máły potoczek koń [...] padł y vtonął w trofze wody *StryjKron 672, 752; KochFr 116; GórnRozm F2*.

paść z czego (1): A gdy to wlfyżał Heli/ padfzy ná wznák s ftołká przebił łobie ciemię y vmárł *BielKron 63*.

paść na co (30): *MurzNT Matth 21/44; BibRadz Matth 21/44*; A vyrzawfzy giermek iego że vmárł Saul/ tedy y lam padł na miecz fwoy/ y vmárł z nim. *BudBib 1.Reg 31/5, 1.Reg 31/4; WujNT Matth 21/44*; [Aleksander] padł ná łozko/ y vmárł. *SkarKaz 637b*. Cf »na poduszke paść«, »paść na ziemię«.

paść na czym (7): [panna Asenech] padfzy ná łozu barzo rzewno płakála *HistJóz B4v; BielKron 52v, 75v, 258v, 303; BudBib Deut 22/4*; czárt ná wfchodzie [= *schodach*] fuknią iey ná nogách vplotł: ifz paść ná wfchodzie muśiála *SkarŻyw 226*.

W połączeniu z czasownikiem oznaczającym zasłabnięcie lub umieranie (23): *PatKaz I 12v*; náfwietfía panna [...] omdláwfy na ziemię padła *OpecŻyw 88v, 110, 110v, 112, 127, 139; KrowObr 18v; Leop Iudic 5/27, Act 28/6*; [Kazimierz Sprawiedliwy] fkoro lie nápił omdlał padł y vmárł zarázem. *BielKron 356v, 52v, 63, 303, 448; GórnDworz Y8v; RejZwierc 65*; To mowiac pádlá y Duchá oddála ftworzycielowi fwemu. *SkarŻyw 15, 46, 452, 496; WujNT Act 5/10; SkarKaz 637b*.

W przeciwstawieniu: »paść ... (po)wstać« (2): *SienLek 59*; Gdy mniemiály fíołtry/ áby iufz vmárła/ wfála zdrową mowiac: niewiem iákom pádlá/ áni wiem iákom wfála. *SkarŻyw 226*.

Zwroty: »paść jako drewno« (1): A czofz nieboga matká/ tey iuz vmrzeć pewno Skoro vyrzy fukienkę [tj. *skrwawioną suknię Józefa*]/ padnie iako drewno *RejJóz B3*.

[»paść na nos«: A tedy Kayphalz rzucił lie na cię miły Iezu, dałci pięścią za fziye Ażes padł na nos na ziemię *Pozdraw B7*.]

»na poduszkę paść« = *położyć się spać, zasnąć* (1): Wnet ieden przez fen woła/ drugi chodzić będzie [...]. Nátłukłzy fie po kąciech ná poduszkę pádnie *RejWiz* 120.

»paść jako(by) (a. napoły) umarły, za martwe, jakoby zdechły« = *proici semivivus Vulg* [szyk zmienny] (4:3:1): tedy panna czytá dlá filnégo ímutku pod krzyżem padla/ iakoby vmarlá. *OpecŻyw* 151v, 112, 131v [2 r.], 137, 149; *FalZioł* I 25d; *Leop Sap* 18/18.

»paść wznak, na wznak« [szyk zmienny] (6:2): *OpecŻyw* 105; *BielKron* 63, 157; Vsłyfzawłzy tho krolewná/ záłością wielką wznák pádlá ná ziemię *HistRzym* 32v, 8, 79, 125v; *LatHar* 728.

»paść na ziemię, o ziemię« = *cadere in terram Vulg* [szyk zmienny] (23:2): Iezus mily niemogątz ítátz na nogách dlá filnégo zemdlenia/ pádl na ziemię *OpecŻyw* [127], 88v, 105, 110, 110v, 111 (9); *HistJóz* C; *FalZioł* I 25d, III 12c; *BielKron* 68, 157; *HistRzym* 8, 32v, 79, 125v; *RejZwierc* 202v; *SkarŻyw* 81, 355; *MWilKHist* C4v; Piecinig iáko chłop ciężki [...] potknąwłzy fie padł o ziemię *StryjKron* 135; *WujNT Ioann* 18/6; *SiebRozmyśl* C; [O gdy cie wyrzrzała twoja matka między Lotry wiłząc na krzyżu/ omdlawłzy padnęła na ziemię. *Pozdraw* B7].

Przen (20) : *RejJóz* L7; Zle ieft fámemu/ bo gdy pádnie/ nie ma ktoby go podniosł. *BielKron* 80; *RejZwierc* 137v; *BudBib Ps* 36/24; Pod przykrym y cífnącym Brzemieniem żalów/ dużę bierze trwogá/ Rámię zwiefza/ niebogá/ Páść fię boi *GrabowSet* C4v; iáko przy pojedynkowym y ízczegulnym fádźie duchowne duże mey drzewo pádnie/ ták leżec ná czáły wiekiem nieokreśzone będzie. *LatHar* 638; *WujNT Rom* 11/11.

paść przed kim (1): Tá íprofna okrutnicá [tj. śmierć] włzytki ítany gárnie. [...] By fie w íkálę zákopał/ by pod niebem latał/ Pewnie przed nią nogámi padłzy będzie trzpiatał. *RejWiz* 86v.

paść na czym (3): *RejWiz* 4; *RejZwierc* 82; Dobrym ludźiom Páńlkie drogi/ Nigdy nie vczynią trwogi: Poydą nimi dobrzy ínádnie/ Ale złośnik ná nich pádnie. *KochMRot* A3.

W połączeniu szeregowym (1): Y będzie [Jehowa] [...] fámołowką y sídłem obywatelowi Ieruzalimłkiemu. Y otrącá fię oto mnodzy/ y pádną á zbiją fię/ vsídlá fię teź/ y poimáni będą. *BudBib Is* 8/15.

W przeciwstawieniach: »przeskoczyć, stać ... paść« (2): Pátrz iáko wierny vwiedzye fie ínádnie/ Gdzie łgarz przesłkoczy pewnie tám náłz pádnie. *RejZwierc* 216; *WujNT 1.Cor* 10/12.

W porównaniach (2): Dokąd ná mię poiedźiecie? Sámi wrychle ták pádniecie/ Iáko pochyloné ściány/ Albo iáko płot záchwiány. *KochPs* 88; *KmitaPsal* A2v.

Zwroty: »paść na swe nogi« (1): Hárdego zásię vmiełz Pánie íkroćić/ Y wniwecz iego hárdá myśl obroćić. Ale gdy vzna twoie święte drogi/ Wnet záś z łáłkiewy twoiey pádnie ná fwe nogi *CzahTr* B2.

»pod nogi [czyje] paść« = *zostać pokonanym, przegrać w walce* (1): Náucz mu [królowi] pálcze do íczéfnego boiu/ Aby íwym mieczem dołtał nam pokoiu/ Day by pod iego Nieprzyiaćiel nogi Padł/ iák lew írogi. *KmitaPsal* A2v.

»przed nogi paść« (1): [Jael] Wzyęłá w lewą rękę goźdź á w práwey młot dzyerzáłá/ Okrutnemu Zizarze frogą ránę zádáłá/ [...] Przed iey nogi pádlá moc okrutniká onego *LubPs* hhv.

»szkodliwie paść« = *doznać czegoś złego* (1): [rodzice] Chociaż ná zgonney toni iuż fwe rzeczy znáią. A iednák ínádnie s czáfem w to trefić vmieią/ Iz ízkodliwie nie pádną chociaż fie záchwieią. Y ználałfzy obyczay ná dzyeci niewdzięczne/ Záchowáią w pokoiu látá fwe ítáteczne. *HistLan* D4v.

»paść wznak« (1): Rośkáz/ záfie [...]: aby [kapłani i prorocy] ífli y pádli wznak [ut... *cadant retrorsum*] y byli potárci/ y vsídleni/ y poimáni. *Leop Is* 28/13.

αα. (Z)ginąc, zwłaszcza w bitwie, umrzeć (umierać); *corruere Vulg, PolAnt* (27) : Ciz wnet podawłfy tył vćiekáli/ y poráženi á pobići fą od mężow miáltá Hay y pádło ich tám trzydzieści y fześć mężow *Leop Ios* 7/5; wyfédłzy mężowie z miáltá/ walczyli przeciwko Ioábowi/ Y pádło tám nieco fluzebnikow Dawidowych/ á Vryafz Etheyczyk tám też z nimi zábit. *Leop 2.Reg* 11/17, *1.Par* 5/22, *2.Par* 13/17, *Iudith* 6/4, *1.Mach* 5/22, 34 (10); potkáli fie mocnie/ z obu ftron ludzyc pądna okrutnie *BielKron* 57v, 342v; *BudBib Ex* 19/21, I 177b marg, *Ez* 30/6; *GórnTroas* 57; Ták fie Strus ípráwował w óstátniey potrzebie [...]. Padł krwawy/ gęstemi przywálon ítrzałámi *SzarzRyt* C2v, Cv.

W połączeniu szeregowym (1): každego z nas złupi nieużyta śmierć z dułze/ wyzuie z powagi: y pádniem iáko ítrzáła włomna z cięćiwy/ rozftáiem iáko lod y śnieg źiemłki/ zwiędniem iáko płod niedonołzony/ vftániem iáko cień znikomy *LatHar* 638.

W porównaniach (2): Vderzyli w nich z boku z takim wielkim pędem/ Aż Pogan wielkość pádła iák lás pociął rzędem. *StryjKron* 702; *LatHar* 638.

Zwroty: »paść martwy, zmordowany, bez dusze« [szyk zmienny] (1:1:1): Pádła thedy wnet v nog iego bez dułze [cecidit ... ante pedes eius ut expiravit]/ á wředłzy młodzieńcy znaleźli ią vmárłą *BibRadz Act* 5/10; Pot przez mię biie/ drzę wýzytek/ y bládnę/ Tylko że martwy przed tobą nie pádnę. *KochFr* 80; *KmitaSpit* C2.

»paść od miecza« = *cadere (in) gladio Vulg* (3): będą włfyftcy wytráчени w źiemí Egíptłkicy: y pádną od mieczá/ y od głodu *Leop Ier* 44/12, *Ez* 32/22, *1.Mach* 10/85.

W przen (2) :

W przeciwstawieniu: »paść ... powstać« (1): gdy iedno ziárno wierne/ dla zátrzymáni wiáry/ pádło: wiele dułz iáko ná hoynym żniwie powftáło *SkarŻyw* 368.

Zwroty: »przed nogami [czyimi] paść« = *zostać przez kogoś zabitym* (1): *GórnTroas* 21 cf »trupem paść«.

»trupem paść« (1): Ogmorny Hektor/ muśiał trupem przed nogámi Páść oycá mégo *GórnTroas* 21.

ββ. Przewrócić się, upaść i przykryć sobą kogoś (3) :

paść na kogo (2): *OpecŻyw* 136v; A rzekną goram/ Przykrycie nas/ á págorkom/ Padńicie ná nas. *Leop Os* 10/8.

paść na kim (1): Rycerze [...] chcieli go zábić. Cefarz rzućil fie padł ná nim/ záftáwił fwoie zdrowie zá iego *BielKron* 151.

γγ. Rzucić się na ziemię i przytulić do kogoś leżącego (8) :

paść na co (7): *OpecŻyw* 156v, 173; *HistJóz* E3v; A gdy Iozeph obaczył śmierć oycá fwoiego/ padł ná oblicze iego płácząc y cáłuiąc *BielKron* 19; A gdyż go náłázłá vmárłego/ pádła ná ciáło iego *HistRzym* 83, 125v [2 r.].

paść na kogo (1): żoná iego Roxana [...] przypádfzy do niego pádła nań/ obłápiwłzy go poczęła rzewno płákác *HistAl* Nv.

δδ. Upaść na ziemię w dużej ilości, pokrywając, zaścielać jakąś powierzchnię [na czym] (1) :

W porównaniu (1): I pądnie trup człowieczy iáko gnoy na obliczu kráiny/ y iákoby fiáno zá tyłem tego ktory koši *Leop Ier* 9/22.

β. Położyć się przed kimś twarzą do ziemi dla oddania czci lub ze strachu; prosternere (se) *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*; provolvi *HistAl*, *PolAnt*; cadere, procidere *Vulg*, *PolAnt*; proicere se, sternere se *HistAl*; corruere, prosterni *Vulg*; decidere, iacere *PolAnt*; abicere se, procumbere *Mącz* (194) : *RejJóz* O8; Iozeph [...] rzekł [swoim braciom] [...] ia was y wálze dzyeći chowác dobrze będę. Pádli wízyfcy dzyękuiać. *BielKron* 19, 115, 134v, 318; Nieprzyaciél mój ftrwożony Podał tył nieuczciwy/ Y padł ftráchem ogárniony Widząc twóy wzrok ftráfzliwy. *KochPs* 12.

paść na co (27): tedy padłfý twarzą fwą ná ziemię ná pawiment kámienny [...] chwalili Páná *Leop* 2.Par 7/3. Cf »paść na ziemię«.

paść przed kogo (2): Ony z niewymowną radością przeden padly/ daiątz mu [*Jezusowi*] chwálę ij czeftz *OpecŻyw* 166v; *WróbŻołt* H8v.

paść przed kim (30): *OpecŻyw* 38, [162]v [2 r.], 166; *HistJóz* D2v, E4; *WróbŻołt* 94/6; *MurzNT Luc* 4/7, 8/28; *Leop* 2.Par 20/18, *Mar* 5/33, *Luc* 4/7; gdzye [*Ludolfus*] muiał páść przed oycem fzukáiąc łáfki *BielKron* 174v; Potym żoná Sáfkiego kfiążęćiá Sybilá [...] przyfzłá przed Cefarzá padłá przed nim profząc zá mężem *BielKron* 229v, 17, 47, 67, 105, 249, 458v; Procumbere ad genua, vel ad pedes alicuius, Vpaść komu przed nogi/ Páść przed kim *Mącz* 70b, 293d; *RejAp* 110v; *RejPos* [310], 326; *KochPs* 68; *SkarŻyw* 171, 452; *SkarKaz* 519b.

paść przed czym (6): *Leop Ios* 7/6; Przyfzedfzy do kościoła padł przed grobem S. Woyćiechá *BielKron* 344v, 63, 181v; Iozue rozdzieráiąc fzáty fwe/ padł ná twarz przed fkrzynią Bożą *SkarŻyw* 502; *ReszPrz* 69.

W połączeniu z czasownikami wyrażającymi oddawanie czci lub uniżenie wobec kogoś (100): Przyfśli anieli w wielkofci ku panu Iezufu/ a padwłfý/ dali iemu czeftz ij chwálę *OpecŻyw* 38; ona [*niewiasta pogańska*] przyftápiwłfý ku panu Iezufowi/ padwłfý przed iego nogami/ modliła fie iemu ij chwáliła go/ iako wierného boga *OpecŻyw* 55, 5, 24, 30, 38, 64 (16); *PatKaz III* 152; *HistJóz* C2, Dv, E4; *TarDuch* C; *WróbŻołt* 94/6; *RejPs* 33; Iudas z bracią padfzy przed nogi oyczu profzą o miłofierdzie *RejJóz* P3v, P3; *HistAl* B7, C2, Lv; *MurzNT Luc* 4/1; Tedy padłfý przez trzy godziny ná fwe oblicze/ błogofłáwili Páná Bogá *Leop Tob* 12/22, 2.Par 7/3, 20/18, 3.*Esdr* 9/47, *Dan* 3/15, *Mar* 5/22, *Luc* 4/7; *BibRadz Mar* 14/35, *Luc* 5/12; *BielKron* 17, 17v, 53, 58, 63 (14); *HistRzym* 20v, 131v; *RejPos* 10v [2 r.], 13v, [36]v, 104, 177 (11); *RejZwierc* 199v, 205 [2 r.]; *BudBib Ios* 6[5]/2[15], *Ruth* 2/10, 2.*Reg* 1/2, 9/6; *BudNT Apoc* 5/14, 19/10; vyrzy vcźciwego ftrárcá y pądnie chcąc mu nogi całowác. *SkarŻyw* 511; Ale gdy iefcže wietfzy bol ćierpiał/ wrocił fie wdom fwoy/ y padł do nog fyná fwego. profząc áby fie nád nim zmiłował. *SkarŻyw* 552, 121, 159, 171, 201, 372 (10); *ArtKanc* C13v; *GórnTroas* 49; *GrabowSet* X4; *LatHar* 273, 348, 530, 692, 707; *WujNT Matth* 26/39, *Mar* 14/35, *Luc* 5/12, 8/41, 17/16, *Apoc* 7/11; *SkarKaz* 277b, 519b.

W przeciwstawieniu: »paść ... powstać« (1): Tamże włfýfcy padwłfý bofką mu chwálę dali/ a powftawłfý/ drugie fpiéwanijé zaczęli. *OpecŻyw* 167.

Zwroty: »paść ciałem swym« (1): Y pádli ćiály fwemi przed onym Kroleem *SkarKaz* 519b.

»paść [komu] u kolan, przed kolana [czyje]« = *genibus provolvi PolAnt (1:1)*: coż nam dalej należy wczynic iedno pać przed kolana twoie: a dac fie na święte miłofierdzie twoie *RejPs 158v; BibRadz Matth 17/14*.

»paść na kolana« = *genua flectere HistAl [szyk zmienny] (25)*: pokornie pądwiły na fwe kolana pokłękneli/ dáváiaż czéltz ij chwále Iezufowi *OpecŻyw 24, 5, 30, 67v, 164; RejPs 33; RejJóz Mv, M2; HistAl Lv*; Iuż widzę iáko to iest rzecz ważna v Páná/ Gdy kto z zupełną wiarą pądnie ná koláná. *RejWiz 165v, 165; BielKron 17, 105; [Salomon] padłzy ná koláná fwoie/ wízytko vprosił v Páná fwoiego RejPos 202, 10v, [36]v, 177; Pádnę ná koláná fwoie/ á będę wzywał wízyłtkich Świętych WujJud 55*; owies opuściwłzy głodny ośieł/ poštąpił y padł ná koláná/ y wczynił iáką mogł cześć naświéłfzemu Sakrámentowi. *SkarŻyw 545, 28, 134; ArtKanc C13v; LatHar 273, 348; GosłCast 74*.

»krzyżem paść (a. padnąć)« [szyk zmienny] (3): [Salomon] padł ná zyemię krzyżem czyniac dzyęki Pánu Bogu ze wżego dobrodzyeyłtwá iego *BielKron 77v; Mącz 293d; StryjWjaz D2*.

»paść do nog [czyich], u nog [czyich, komu], przed nogami ([nogama]) [czyimi, komu], przed nogi [czyje, komu], ku [czyim] nogam« = *cadere ante pedes, procidere ad pedes Vulg, PolAnt; pedibus provolvi HistAl, ad pedes se abicere Mącz; cadere ad pedes PolAnt [szyk zmienny] (16:11:11:8:2)*: Mariá gdy przyśłła tam gdzie byl mily Iezus/ wzrzáwłzy go padła [...] przed iego nogi *OpecŻyw 67v, 55, 67, 173v; RejJóz P3, P3v; RejKup z2v, ee2v [2 r.]; HistAl D3v; Leop Mar 5/22; BibRadz Mar 7/25*; Hełter pądła do nog iego dzyękuiać mu zá to miłofierdzye á ípráwiedliwość. *BielKron 115v*; Krolowa Elżbietá pądła ku iego nogam profząc miłofierdzia *BielKron 303, 58, 124v, 144v, 217, 252, 458v, 462; Mącz 293d*; Słyząc to on pułtelnik padł przed nogámi Aniołowymi wyznawáiać grzechy fwe. *HistRzym 30, 20v, 21, 131v; RejPos 13v [2 r.], 255, 255v; RejZwierc 81v; BudNT Apoc 1/17, 19/10*; Ná ty łłowá przelékł fie Krol y íkrufzył/ y padwłzy do nog iego [kapłana]/ záłość pokázował y o pokutę prosił. *SkarŻyw 510, 166, 173, 184, 436, 508 [2 r.] (10)*; Pádnize przed nogámi Bogá naywyżłzego/ Lefz krzyżem pod ozdobnym máiefatem iego *WisznTr 29, 28; WujNT Mar 5/22, Luc 8/41, 17/16*; [Przyśzło nań wielkie zléknienie/ Przed nogámá świętych pądnał/ Bo byl bárzo ítráchu zbládnął *MorawRozm D2v*].

»paść na nos« (1): rzekł Benedykt/ zlož ízáty cudze á twarz zmyłoną [...]. Padł ná nos odmiennik profząc odpułzczenia. *BielKron 163*.

»paść na oblicze, na twarz, twarzą« = *cadere a. procidere in faciem Vulg, PolAnt; cadere (a. corruere pronum), prosterni in faciem Vulg; prosternere se (in faciem a. super faciem) PolAnt (28:13:1)*: *OpecŻyw [57]v, 64, 99*; Iezu ktorys padłzy na oblicze fwoie ojczas prosił iżby kielich męki od ciebie byl oddalon. *TarDuch C; Leop 2.Par 7/3, 20/18, Ios 7/6, Tob 12/16, 22; BibRadz Gen 17/17, Luc 5/12; BielKron 53, 84v; HistRzym 124v; RejPos 10v, 104, 212; RejZwierc 199v, 205 [3 r.]; BudBib Gen 17/17, 44/14, Ios 6[5]/2[15], Ruth 2/10, 2.Reg 9/6, Ez 3/23*; pokłonili fie pierwey ná koláná/ potym padli ná twarzy fwoie/ iáko Bogu fwe^{mv} *SkarŻyw 28*; padł ná twarz fwoieł/ z płáczem Páná Bogá profząc/ áby go przy czyłtości záchowác raczył *SkarŻyw 201, 121, 159, 184, 502; LatHar 273, 348, 692*; A ieden z nich/ widząc że byl vzdrowion: [...] padł ná oblicze v nog iego [Jezusa]/ dzyękuiać *WujNT Luc 17/16, Matth 26/39, Luc 5/12, Apoc 7/11; GosłCast 74*.

»przed oblicznością [czyj] paść« (1): przed oblicznością iego [Jahwe] padną wżycy którzy wftępują w ziemię. *TarDuch* A4.

»paść na ziemię, na ziemi« = *prosternere se in terram HistAl, PolAnt; cadere in terram, procidere super terram Vulg, PolAnt; decidere a. iacere in terram PolAnt; proicere se a. sternere se in terram HistAl; corruere a. procidere in terram, cadere super terram, prosternere se Vulg; decidere in terram, iacere in terra PolAnt* [szyk zmienny] (36:2): *OpecŻyw* [162]; á gdy przýfzli przedem [przed Józeffa] wffzytycy przednim fpołem padli názyemy *HistJóz* D2v, Dv, E4; [koń] poczał iego [Aleksandra] rękę lizác/ á pothym skloniwży nogi fwoie padł ná ziemię przed nim *HistAl* B, C2, B7; *Leop Ios* 7/6, 2.*Par* 7/3, 20/18, 3.*Esdr* 9/47, *Tob* 12/16, *Dan* 3/15; *BibRadz* 2.*Reg* 13/31, 3.*Reg* 18/42, *Mar* 14/35, *Act* 9/4; *BielKron* 27v, 40v, 41, 41v, 47 (9); *HistRzym* 128; oto mąż przyfzedł z obozow Saulowych/ [...] á przyfzedłszy do Dawidá padł ná ziemię/ y pokłonił fię. *BudBib* 2.*Reg* 1/2, *Gen* 44/14, *Ios* 6[5]/2[15]; *HistHel* C2; *BudNT Act* 26/14; *SkarŻyw* 52, 251, 492; *LatHar* 707; padłszy ná ziemię/ wfflyfzał głos mowiący do siebie: Száwle/ Sáwle/ przecz mię prześláduiefz? *WujNT Act* 9/4, *Mar* 14/35; *SkarKaz* 277b.

Przen (2) :

Zwoty: »[czemu] na twarz paść« (1): O pláwiáczko Sármácka/ Polfkich rzek głowo/ [...] Dawnoćby *Perfá* ná twarz padł *Wielobogi*/ Y *Sárácen* vzłócił brzegow twych rogi. *RybGęśli* D2.

»na ziemię padnąć« (1): gdy iuz człowiek widzi dużę á oná vpádlá tedy też ma ná ziemię pádnąć/ [...] to ieft grzechy zrzucić *HistRzym* 40v.

b. *O roślinach, zwłaszcza drzewach: walić się wskutek złamania, położyć się wskutek podcięcia* (5) : *BielKron* 82 [2 r.]; *KochPs* 40; Bo iáko ná *Krępaku* wiátr ze wżytkiéy síly *Burzac*/ dąb ftary wypárł/ á ten wykręcony *Padł*/ [...] Tákżec mężny *Tezeus*/ miélfzáncá frogiégo *Obálił KochPam* 81.

W porównaniu (1): Nie obrufzay fye/ że kto niewftydliwie W grzechu fye kocha/ y wżetecznie żywie: Bo ci ledá w dzień ták vpádną fnádnie/ Iáko zá kořá trawa prędko pádnie. *KochPs* 52.

c. *O budowlach: przewrócić (przewracać) się, (za)walić się* (10) : Bo to jest natura każdego wielkiego budowania, iż zarazem trudno upaść ma, muszą się ściany pirwej rysować, z swych compages występować, dopiero padnie. *DiarDop* 108; *RejWiz* 22; *Ruinae periculum struere*, Zálomionemu budování pomagác páść *Mqcz* 422c, 139a, 222a [2 r.], 36ld; Ścíány pádną/ ziemiá grzmi: iáko kiedy wálą W leśie furowé dęby twárdą oľtrą fztálą. *KochPs* 110; *KochJez* A4v; *GórnTroas* 8.

3. *O ptakach i owadach: przysiąść na czymś, opuścić się na coś; descendere* *HistAl* (9) :

paść komu [w tym: na co (2), na czym (1)] (3): kiedy [Machomet] kazał ludzyem/ przyleciałá [gołębica] pádlá mu ná rámieniu *BielKron* 165v, 152; *KochPieś* 20.

paść na co (5): *RejPs* 206; *HistAl* M5; Sftáło fie wieczor iż wielkość ptakow pádlá ná namioty ich *BielKron* 31, 152; być ná nos biédna muchá pádlá/ Miecefz głową/ y mniémafz/ że cię do krwie ziądlá *KochPieś* 20.

paść na czym (4): kruk przyleciał ze wfchodu fłońcá/ pádlł na iego *Helmie BielKron* 119v, 165v, 463. *Cf Zwrot*.

Zwrot: »paść na ziemi« (1): Y żwirżetá y ptacy co wzgorę lataia/ Kiedy pádną ná ziemi/ wżdy oľtrożność máia. *RejZwierc* 246.

4. Oderwać (odrywać) się od podłoża, wypaść (wypadać) (3) : Chciałem też z wielką żądzą wiedzieć prawdę/ [...] O onych też dziełiąci rogoch ktore były ná głowie iey [bestyi]/ y onym drugim ktory był wyrofl/ y czemu theż trzy przed nim pádły [ceciderant] *BibRadz Dan 7/20*; Superimpendeo, Wifzę nád czym/ Grozę fie páść. *Mącz 288b*.

Fraza: »włosy z głowy padną« (1): *MA*tki bożej włofek woda [...] ieft barzo dobra tym ludziom ktorym włosy z głowy padną *FalZioł II 8c*.

5. Zachodzić (zajść), (s)chować się za horyzont (o słońcu i gwiazdach) (5) :

W przeciwstawieniach: »wschodzić (2), wstawać, wynikać ... paść« (4): *KochPs 4*; Lubo wftaiąc gore iáfnie/ Lubo pádnąc Słonce gáfnie *KochTr 17*; [konstelacja *Psa*] Zá nim [konstelacją *Zajqca*] z morzá wynika/ zá nim w morze pádnie. *KochPhaen 14*; *KochPieś 17*.

Fraza: »słońce padnie« (3): *KochPs 4*; SŁónce iuz pádło/ ciemna noc nádchodźi *KochPieś 18, 17*.

6. Zostać pokonanym, rozgromionym, ponieść klęskę w walce (5) : íámém Troiánin ítał tobę [*Hektorze*]/ Y wízytko pádło z twą iedną ołobą. *GórnTroas 14*; *KlonKr C2v*.

paść od kogo (1): [*Kazimierz Odnowiciel*] Ná nieprzyiázne podniofl potym zbroie, Y ítaczał z nimi krwáwobitne boie. Pádli od niego Pruśi, Pomorzczycy *KlonKr C2v*.

Fraza:»padną nieprzyjaciele [przed kim]« (1): pádną nieprzyjaciele twoi [*tj. Izraela*] przed tobą *BielKron 45*.

Zwrot: »paść przed nieprzyjacieli« (1): Niechodźcie áni fie potikayćie/ [...] byście lepak niepádli przed nieprzyiácielmi wálfymi [*ne cadatis coram inimicis vestris*]. *Leop Deut 1/42*.

7. Słabnąć, podupadać, zmniejszać się, zanikać, nie dochodzić do skutku; cadere, claudicare, iacere, labascere, labasci, labi, resolvi, solvi, vacillare Mącz (11) :

a. Podupadać (podupaść) na zdrowiu, (s)tracić siły (4) : Labasco, Poczynam wátlec pádnąc/ lećieć/ yufz mi ná íchodzie. *Mącz 180b, 180b*; Abowiem ciáło/ iákokolwiek go ítrzeżesz/ bronifz/ wźdyć ono z íwey włáności wftawicznie pádnie/ á znika áż do śmierći *SienLek 42v*; *HistLan B2v*.

b. O państwie, ustroju: załamywać się, upadać, przestawać istnieć (1) : Ut Claudicat Respub. Leći/ Pádnie rzecz połpolita. *Mącz 56c*.

c. O porze roku: ustępować, mijać (2) : Solvitur acris Hyems, Táye pádnie żimá. *Mącz 400c, 401c*.

d. O poziomie cieczy: zmniejszać się, opadać (1) : Porozumiał Noe iż iuz pádną wody ná zyemi/ czekał íelzche przez drugie siedm dni niżli wypufzczał żwirzeta. *BielKron 5*.

e. O działaniach, przedsięwzięciach: nie dochodzić do skutku, zostawać poniechanym (1) :

W przeciwstawieniu: »wstawać ... paść« (1): Unius meretricis nutu atque rentu stant et cadunt universa, Ná yedney kurwy wołą wftayą y pádną wśizftki rzeczy/ to yeft wśizftko fie dzieye wedle yey woliey. *Mącz 255b*.

f. Przestać być przestrzegany (2) : Vacillat iusticia vel potius iacet, Słábo fie dzierzý ípráwiedliwość álbo yufz pádlá *Mącz 471d*.

paść ku czemu (1): Labuntur ad mollitiem mores, Pádną obyczáye ku roskofzkóm/ to yeft co daley tym fie bárziew ludzie roskofzy ymuyą. *Mącz 180b*.

8. Przydarzyć się komuś, doświadczyć kogoś; cadere PolAnt, Vulg (33) : *BudBib Is 9/8*; Nie zawźdyc wam tákie íczęście páść może/ iákie padło/ gdyscie byli obrali Cefárzá Máximilianá *GórnRozm Av*.

paść komu (3): A tego [człowiek] baczyć niechce ani mieć w pamięci/ Co mu też cząłem pądnie wedle iego chęci. *KochTr* 24; *GórnRozm Av.* Cf *Zwrot*.

paść na kogo, na co (27): Gdy by mor na owcze albo na iny dobytek padł/ dawać to bydłu iefć *FalZioł* I 113c, *4; *RejWiz* 96; wielkie powietrze pądło ná Greki iż márli bez miary. *BielKron* 57v; O by ná mię to łzczęście pądło/ ktoregom nie godzien *SkarŻyw* 374, 244; *KochPieś* 26, 50; *ActReg* 113; dwoiaka napąść ná mię pądłá/ A boiażń niewymowna ferce mé ośiádlá. *GórnTroas* 46; *SiebRozmyśl* [M]v; To naćiężłza/ ná ieden duch/ gdy plagá dwoiá Pądnie *GosłCast* 27, 31, 33, 34, 37, 42 [2 r.] (10); *SkarKazSej* 683a, 692a, 700b, 706b. Cf *paść na kogo od kogo*; *W przén: Fraza*.

paść na kogo od kogo (1): Niemam zá złé/ co pądnie/ tu ná mię od niego. *GosłCast* 73.

Fraza: »jako szczęście padnie« (1): [złodziej] Bierze co fię nátráfi/ iáko łzczęście pądnie *KlonWor* 36.

Zwrot: »[komu] w dobre paść« (1): Y chociaż fie złym widzi/ co cząłem przypądnie/ Bez pochyby dobrému w dobré ząwłze pądnie. *KochMRot* B4v.

W przén (2) : włtań/ rzekłá [*Hypermnestra, która wbrew rozkazowi ojca nie zabiła swojego męża*]: włtań mężu/ by wieczny Sen ná cię nie padł *KochPieś* 50.

Fraza: »padła [na kogo] chmura i ciemność« = *któs oślepl* (1): Tedy Száweł/ [...] rzekł: [...] będziefz ślepym/ nie widząc łłońcá aż do czáfu. A nátychmiałt pądłá nań chmurá y cięmność [*cecidit in eum caligo et tenebrae*] *WujNT Act* 13/11.

9. *Stać się, zdarzyć się, wypaść jakoś, okazać się być jakimś [w tym: jak (9)]* (10) : *GórnDworz* Q8v; Owa iefzcie dobrze będzie: á co drugiego/ Pądnieli źle/ więc rozumem podeprzec tego. *KochFr* 85; *GórnRozm F*; Sławá iefł moiá/ zem ci dobrze rádźil: Ze tak nie pądło/ wróg iákiś ząwádźil. *ZawJeft* 29, 29; *CiekPotr* 88.

paść komu (3): *KochFr* 91; *ActReg* 117; Nádzieia grunt tey fię dzierz w zdrowiu y w chorobie BOG zdarzy zec tak pądnie iako zyczyłz łobie. *RybGęśli* Bv.

Zwrot: »w targu paść« = *kosztować, mieć jakąś cenę* (1): Wywiedz fię iáko wáncos w targu pądnie *KlonFlis* E2v.

10. *Być, znaleźć się gdzieś (13)* : przyięta będzie (*marg*) wł: pądnie álbo vpáduie. rć. (–) prozbá iych. przed obliczem Iehowy *BudBib Ier* 36/1.

paść na co (2): *GrzepGeom* E2; Chceli [...] Vczćić [...] ognie owe [*światło gwiazd Kastora i Polluksa*] Szczęśliwe flifom: Bo dobrą nádzieię Czynią/ gdy párá pądną im ná Reię. *KlonFlis* B3.

paść na czym (2): *KochPieś* 54; Bog ná początku gdy niebo y ziemię Stworzył y morze/ [...] Niebem otoczył wżytko swoie dzieło [...]. Ná ziemi zás pądły Morzá y rzeki *KlonFlis* B4.

paść gdzie (4): *PowodPr* 63; Miedzy Szkárpáwą/ y Leniwką pądłá Wyłpá niemáła [*tj. mierzeja*]/ klinem łobie śiádlá. *KlonFlis* H, Dv [2 r.].

Zwrot: »paść na rząd [czyj]« = *znaleźć się pod czyjąś władzą, zwierzchnictwem* (1): [Bóg] Chce dáć fýnowi twému Máyeftat Królewłki/ Dawidá oycá iego: y wżyték dóm Iudłki/ Y pokolenie Iakob/ pądnie ná rząd iego *SiebRozmyśl* F3.

Przen [na co] (2) : Sámá tá iefł owczárniá domu Bożego zamczyłta [...]/ z ktorey kto fię wychyli/ ná wilcze zęby pądnie *SkarJedn* 2; *KochPs* 84.

a. O figurze szachowej; w przen [na co] (1) : [pieszek, tj. pionek w szachach] Gdzie też ná zagon oftátieczny pádnie/ Ták wiele/ iáko y krolowa/ władnie. KochSz A3v.

11. Wypaść na kogoś lub na coś, przypaść komuś w udziale, dostać się komuś; ascendere, cadere, egredi Vulg, PolAnt; fieri invenire Vulg; esse, exire PolAnt (38) : A iż wśzytko zá iedno/ ná kogo los pádnie: Choćby padł y z przygody/ kiedy rowni łą ci ktore obieraią. WujNT 398.

paść komu (8): Niedzielmy iéy [szaty]/ ale rzutzmy koftkę onię komu padnie. OpecŻyw 142v; BudBib Ios 17/5; Przetóz/ o boże prawdziwy/ [...] ołtarze krwią nápoię/ [...] Tobie pádnie zárzezány Koźiel y báran wybrány KochPs 95. Cf paść komu czym; »gdzieżkolwiek padnie«, »padł los«.

paść komu czym (1): Niofęc iuz Wielmożny á Miłościwy Pánie dawno poslubioną arrham meam literariam [...]. Ktora ielzczę przed pulrokiem zgotowána/ po Kolędzie Mścjwey Ofobie twey chętliwą ofiárą páść miałá RybGęśli A2.

Frazy: »gdzieżkolwiek [komu] padnie« = gdzie komu będzie sądzone, gdzie komu wypadnie (1): Wolę/ iż zginie indziéy gdzieżkolwiek mu pádnie GórnTroas 48.

»padł los; w los paść« [w tym: na kogo (19), komu (3)] = ascendit a. egressa est sors Vulg, PolAnt; cecidit a. invenit sors Vulg [szyk zmienny] (23;1): Y rzucili lofy porządki íwemi zá rowno [...]. Y padł pierwfíy los Iozeffowi Leop 1.Par 25/8, Ios 7/14, 18/11, 19/10, 24; BibRadz Ios 19/1, 10, 17, 32, Act 1 arg; Pułzczał tedy lofy ktoregoby czáfu miał Zydy wygládzić/ y padł los miefiacá XII/ pánowania Afwerulá roku XII. BielKron 114v; Tedy ony łamy miedzy łobą lofy pułzczáły kthora ma być pánem ich [Czechów]/ y padł los ná Libufę BielKron 318v, 47v, 64v, 92, 451, 458; HistRzym 114, 114v; RejPos 287v; ModrzBaz 119; [Hekuba mówi] A ia/ com podłym plónem/ przed kim biédna ftánę? Komu łie łófem/ ábo ná dziale doftánę? [...] Mnie łie żegna Gréczanin/ bych mu w łos nie pádłá GórnTroas 11; WujNT Act 1/26, s. 398.

»padła wieszczba, wroźka [na co]« = facta est divinatio Vulg; fuit divinatio PolAnt (2): Stánął bowiem Krol Bábitońki ná rozbieżeniu dwu drog/ ná początku ich/ pátrzáiąc wiefzczby/ [...] pytał y bálwánów/ rádził łie pátrząc ná wątrobę y ferce. Y pádłá wroźká ná práwą stronę ná Ieruzálem Leop Ez 21/22; BibRadz Ez 21/22.

Zwrot: »paść na skrzydło [czyje]« (1): Iednák ielłize pádnie co ná łkrzydło twoié/ Nieprzepułczay WyprPl C3v.

Przen (5) :

paść komu (2): GroicPorz 14 cf Przysłowie. Cf »kostka padnie«.

Przysłowie: Lepźza bywa zgodá bes nakłádów/ trudnoćí/ zámieřzkánia/ Bo niewiedzić komu pádnie cetno/ komu lichó GroicPorz 14.

Frazy:»[komu] kostka padnie« (1): mimo tho/ iż iest wielkie niebefpieczeńłtwo/ (bo á czo wiedzić/ komu koftká pádnie) kto do tego [do pojedynku] bez gwałtowney przyczyny łkwápliwie byeży/ godzyen ielł/ żeby łie iego towarzysłtwá pocźciwi ludzie łtrzegłi. GórnDworz E2.

»[na kogo] los (śmiertelny) padnie« (3): śmierć łprawiedliwa/ Iednákiégo ná wśzyłki práwá vżywa. [...] ná kogo łos naprzód pádnie/ Ták Páná/ iáko łługe/ poima łnádnie KochPieř 17; KołakCath A3v, C2v.

12. Ogarnąć, opanować (o różnych stanach emocjonalnych); cadere PolAnt, Vulg; irruere PolAnt; fieri Vulg [w tym: na kogo (20)] (21) : Zdumienie wielkie pądło ná wżytkie słuchącze SkarŻyw 543, 285, 392; ZawJeft 22.

Fraza: »padł strach, bojaźń, trwoga« [w tym: strach i bojaźń (1)] = *cecidit timor PolAnt, Vulg; factus est timor a. pavor, timor irruit Vulg [szyk zmienny] (9:5:4); BierEz N; zatrfożył się Zacharjáfz virzáfzwygo [aniola] i pądł náń ítrach MurzNT Luc 1/12; BudBib Ex 15/16; Potym wielka náń trwogá pądła/ ífz miał íść przez ziemię brátá íwego Ezaego/ który íię náń [...] gniewał SkarŻyw 347, 171, 244, 283 [2 r.], 390, 559; WujNT Luc 1/65, 4/36, Act 5/11, 19/7; íáka ná ten czás/ przy godzinie śmierci moiéy/ pądnie boiaźń ná dużę moię SiebRozmysł 12; GosłCast 19, 74.*

13. Połączenia frazeologiczne o różnych znaczeniach (7) :

Frazy: »noc padnie« = *noc zapada, nastaje (1): Nox ruit, Noc pądnie. Mącz 36lc.*

»noc przed oczy padnie« = *robi się ciemno przed oczami (1): noc przed oczy pądnie/ Pot przez mię biie/ drżę wżytek/ y bladnę KochFr 80.*

»padnie umysł« = *ktoś się waha, ktoś jest niepewny lub ktoś się załamuje, upada na duchu (1): Labant animi, Pądną vmysły. Mącz 180b.*

Zwroty: »paść na szyję [komu, czyją]« (2): gdy obłąpiwży padł [Józef] náczyię Beniáminowij bratu íwemu plátząc/ on záíę też obłąpiwżygo plákał HistJóz D4v; BudNT Luc 15/20.

»paść z wagi« = *okazać się zbyt lekkim, nie być dostatecznie ciężkim (1): A tak chczefli nawagę wfyącz A mnie ípołu mulfyś sniem wíącz A nadrugiey nas poládzis Aíe wierzmi íam íyę zdradziś Padnie íwagy [lege: padniesz z wagi] zrazu íwego RejKup dd2v.*

»na wstecz paść« = *nie spełnić się, nie sprawdzić (1): Lecz to być nie może áby miało ná wítecz páść íłowo Boże [non autem quod excident verbum Dei]. WujNT Rom 9/6.*

*** *Bez wystarczającego kontekstu (5) : Nec multum abfuit quin caderet, Máluczko nie padł/ nie dálego od tego było yż troché nie padł. Mącz 429c.*

paść na kogo, na co (3): Illidere saxis, [...] páść ná kámienie. Mącz 182d; Calag 36b. Cf Zwrot.

Zwrot, »paść na głowę« (1): Páść ná głowę. Incidere capiti. Calag 35a.

Synonimy: 1. zlecić; 2.b. obalać się, obalić się; 4. oderwać się, odpadać, odpaść, odrywać się; 5. zachodzić, zaść; 6. polec, zginąć; dostać się; 12. ogarnąć.

Formacje współrdzenne: dopaść, napaść, napaść się, odpaść, opaść, podpaść, popaść, przepaść, przepaść się, przypaść, rozpaść się, spaść, spopaść, upaść, wpaść, wpaść się, wypaść, zapaść, zapaść się; padać, padać się, dopadać, napadać, odpadać, opadać, podpadać, popadać, popadać się, poprzepadać się, pospadać, poupadać, powpadać, powypadać, przepadać, przepadać się, przypadać, rozpadać się, spadać, spadać się, upadać, upadać się, uspadać się, wpadać, wypadać, zapadać, zapadać się; opadnąć, upadnąć; odpadować, przepadować, spadować, upadować; opadawać; spadywać.

Cf PADŁY, PADNĄCY, PADNIENIE, 1. PAŚCIE